

Ліхницька Л. М.

Підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до продуктивної діяльності з учнями засобами візуального моделювання

Висвітлено особливості підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів до роботи з учнями інноваційними засобами. Розглянуто зміст візуального моделювання та його вплив на підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва до продуктивної діяльності з учнями. Основні напрями впровадження візуального моделювання: орієнтація на індивідуальні форми мистецького навчання; активізація творчої самостійності студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів; функціонування консультативного підходу до музично-інформаційної діяльності. Виокремлено значення консультативного підходу до підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до продуктивної діяльності з учнями. Воно полягає в тому, що у процесі конструювання і реалізації інноваційної педагогічної діяльності необхідно орієнтуватися на особистість як мету, суб'єкт та результат ефективності цієї роботи. Інноваційна діяльність вчителя музичного мистецтва виявляється у завчасному проектуванні навчально-освітнього процесу, у цілепокладанні, визначенні мети, завдань, змісту та конкретних технологій мистецького інноваційного навчання.

Ключові слова: засоби візуального моделювання; консультативний підхід; підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва; продуктивна діяльність з учнями.

Актуальною проблемою сьогодення є інтеграція національної освітньої системи в європейський освітній простір, що вимагає посилення інформаційно-технологічного рівня знань студентів, озброєння їх комплексом як академічних якісних знань, так і новітніх інформаційних технологій. Головними умовами зміцнення авторитету української держави і конкурентоспроможності фахівців різного профілю на міжнародній арені є утвердження високих технологій та підготовка вчителів педагогічного напрямку здатних до мобільності, творчого вирішення завдань, швидкого опрацювання великої кількості навчальної інформації, формування навичок самоосвіти та самореалізації особистості, самостійного наукового самопізнання, здатних формувати підрастаюче покоління в дусі кращих міжнародних парадигмальних освітніх вимог. З цієї позиції ефективна підготовка майбутніх учителів до продуктивної діяльності з учнями є актуальною та своєчасною.

Основні аспекти дослідження проблеми готовності майбутніх учителів музики до роботи в загальноосвітніх школах в умовах сьогодення висвітлюють А.Алексюк, К.Авраменко, В.Бондар, А.Капська, О.Пехота, О.Ярошенко та ін.; дослідженню методологічних та теоретико-методичних засад підготовки майбутніх вчителів мистецьких і заальнопедагогічних дисциплін присвятили свої роботи: Е. Абдуллін, А. Болгарський, Н. Гузій, Л. Гусейнова, А. Козир, Л. Масол, Г. Ніколаї, О. Олексюк, Г. Падалка, В. Ражніков, Т. Рейзенкінд, О. Ростовський, О. Отич, С. Сисоєва, В. Тименко, Т. Танько, М. Ткач, О. Шевнюк, Г. Шевченко, В. Шульгіна, О. Щолокова, О. Хижна та ін.; розробці питань, пов'язаних з розвитком творчої активності в різних проявах майбутнього вчителя музики в сучасних умовах, як показника професіоналізму, новаторського вирішення традиційних і оригінальних завдань, що значно підвищує інтерес школярів до музичного навчання і збільшує ефективність навчально-виховного процесу, присвятили свої дослідження: Е. Абдуллін, Л. Арчажникова, С. Ковальова, Г. Падалка, О. Рудницька, Ю. Цагареллі, В. Шульгіна та ін.; сутність інноваційних процесів розкриваються вченими: І. Підласим, О. Савченко, В. Сластьоніним, С. Сисоєвою, В. Федоришиним, Д.Юникомта ін.

Метою статті є висвітлення особливостей підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до продуктивної діяльності з учнями інноваційними засобами.

Специфіка підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до продуктивної діяльності з учнями інноваційними засобами відкриває нові можливості для концептуального та проективного засвоєння фахових знань, які забезпечують: високу достовірність прогнозування результатів та керівництво педагогічними процесами; аналіз й систематизацію на науковій основі практичного досвіду та його використання; комплексне вирішення навчальних та соціально-виховних проблем; сприятливі умови для особистісного розвитку;

зменшення ефекту впливу негативних обставин на особистість; вибір найбільш ефективних й розробка інноваційних моделей для вирішення соціально-педагогічних проблем [2, 51].

Спираючись на вищевикладене, доречно підкреслити, що педагогічна інноватика включає три блоки понять та ідей: у першому розкриваються особливості створення нововведень, їх джерела, класифікація, критерії новини; у другому досліджуються проблеми їх сприйняття, оцінки та опанування педагогічною спільнотою і у третьому узагальнюються дані про застосування нового у сферах освіти. Відповідно починають розвиватися педагогічна неологія (учіння про нове), аксіологія (учіння про педагогічні цінності) та праксикологія (учіння про ефективність діяльності, упровадження і нарешті, акмеологія. Ці значення входять складовими частинами у педагогічну інноватику – одну з фундаментальних дисциплін, утворення якої може істотно прискорити процеси оновлення системи освіти [5, 159].

Становленню та розвитку інноваційної педагогічної теорії сприяє інтенсивна дослідна діяльність учених різних країн світу. Зокрема, американськими та англійськими вченими (Х. Барнет, Дж. Бассет, Д. Гамільтон, Н. Гросс, Н. Дікінсон, Р. Карлсон, М. Майлз, А. Хаберман, Р. Хевлок, Д. Чен, Р. Едем та ін.) аналізуються питання управління інноваційними процесами; організації змін в освіті, теорії і реальності інноваційних процесів, значення директора школи як інноватора, умови, необхідні для «життєдіяльності» інновацій, планування інновацій за допомогою розповсюдження та використання знань, способів рекламування інновацій. Вивчаються фактори та джерела інноваційних процесів, а також різного роду перешкоди на шляху їх освоєння та розповсюдження, нова роль учителя у так званих інноваційних школах – учитель як дослідник. Інновація розглядається і як основа культурних змін у суспільстві; ставляться і методологічні проблеми, зокрема, в оцінюванні інновацій; аналізуються специфічні проблеми уведення, освоєння та застосування нововведень у різних дільницях (середньої, вищої) системи освіти; визначається роль і співвідношення традицій та інновацій в освіті; розглядається методика дослідження інноваційних процесів, моделі аналізу інноваційних процесів.

На думку М. Кларіна доцільно визначати декілька типів навчальної діяльності, що пов'язана з впровадженням навчально-виховних інновацій, а саме: дослідницька теоретико-пізнавальна (визначення проблеми, висунення та перевірка гіпотез, генерація ідей, виконання або моделювання експериментальної роботи); дискусійна (виявлення та зіставлення різних точок зору, поглядів, позицій, добір і пред'явлення аргументів тощо); моделювальна – в предметно-змістовому (імітаційно-ігровому) та соціально-психологічному (рольовому) планах; рефлексійна – в пізнавальному (гносеологічному) та емоційно-особистісному плані (інтелектуальна та емоційна рефлексія) [3, 58].

Спираючись на дослідження вітчизняних та зарубіжних учених, нами розглянуто нововведення на відміну від педагогічних інновацій як кінцевий результат комплексного процесу створення, поширення та використання на науковій основі нового педагогічного засобу для більш ефективного задоволення вже відомої суспільної потреби в окремому колективі з метою модернізації або раціоналізації навчання і виховання. Такі нововведення будуть мати радикальний (найвищий рівень новизни) або модифікований (часткові зміни та комбінування) характер. Педагогічна інноваційна діяльність є складним інтегрованим процесом, що включає як педагогічні інновації в їх життєвому циклі винаходу, повідомлення та оцінки, так і їх результат – нововведення та творчий підхід.

У інноваційних моделях, які пов'язані з тенденцією розвитку творчого та критичного мислення, можна виділити такі: а) моделі, спрямовані на формування пізнавальних орієнтирів, зокрема понять, індуктивного мислення, навчання шляхом розгортання сюжетних ліній; б) моделі, спрямовані на спеціальне оволодіння пошуковим інструментарієм, формування культури рефлексивного мислення; в) моделі з використанням навчальної гри, ігрового конструювання.

З цієї позиції доцільно розглянути зміст візуального моделювання та його вплив на підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва до продуктивної діяльності з учнями. Основними напрямками впровадження візуального моделювання встановлено орієнтацію на індивідуальні форми мистецького навчання; активізацію творчої самостійності студентів

факультетів мистецтв педагогічних університетів; функціонування консультативного підходу до музично-інформаційної діяльності. Консультативний підхід полягає в тому, що у процесі конструювання і реалізації інноваційної педагогічної діяльності орієнтуються на особистість як мету, суб'єкт та результат ефективності її роботи. Цей підхід регулює систему професійно вагомих відносин й спрямований на формування фахово важливих якостей та практичних навичок, що сприяють саморегуляції, самоорганізації та самореалізації вчителя музичного мистецтвау процесі практичної діяльності. К.Абульханова-Славська стверджує, що цей підхід дозволяє розкрити особливі якості психічної діяльності особистості, вищий рівень здійснення регулювання її активності, що сприяють ініціюванню та реалізації власних стратегічних планів. Сутність консультативного підходу полягає у створенні перспектив планування суб'єктом цілеспрямованих способів дій, реалізації потенційних можливостей у продуктивній діяльності [1, 15]. Це дає підставу стверджувати, що чим успішніше відбувається розвиток значущих особистісних якостей майбутнього вчителя музичного мистецтва, тим більше засвоюються фахові знання, тим краще відбувається злиття усіх складових його інноваційної діяльності.

Врахування вищезазначених особливостей інноваційної діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва та застосування засобів візуального моделювання у продуктивній діяльності з учнями доцільно їх виокремити у методику невербальної організації навчальної інформації, що за допомогою побудови цілісного візуального ряду дозволяє ефективніше активізувати художньо-музичну діяльність.

Значний вплив на рівень фахової практичної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва має застосування методу комбінування теорій, який передбачає поєднання різних прийомів роботи, методу оновлення, тобто пристосування до сучасних вимог відомої класичної теорії; методу постановки відомого завдання відносно нової ситуації. Пошуки розв'язки таких завдань активізують пізнавальну діяльність студентів, сприяють їх опорі на методичні знання, випробування варіативних підходів, використання евристики і мисленнєвого моделювання. Отже, розгляд педагогічних інновацій як новостворених чи вдосконалених технологій доводить, що вони істотно змінюють обсяги, структуру та якість педагогічного процесу.

Художньо-педагогічна освіта знаходиться на шляху створення ефективних інноваційних підходів до формування творчої особистості майбутнього вчителя музики, які б дозволили подолати обмеження постійного професійного розвитку. Серед системних елементів, які характеризують готовність майбутнього вчителя музики до досконалого виконання фахової діяльності, доцільно виокремити: ціннісне ставлення до виконання професійної діяльності; бачення змісту професії як частини культури; оволодіння методами конструювання змісту навчальної діяльності; адекватна оцінка мистецьких та педагогічних явищ; творча самореалізація вчителя. Продуктивний підхід до розробки інноваційного забезпечення мистецького навчального процесу неможливий без усвідомлення фундаментальних ідей, визначення теоретичного підґрунтя педагогічних інновацій. Як зазначає Г. Падалка, практичне застосування навчальних цінностей «має супроводжуватись їх адекватним теоретичним осмисленням. Загалом, для досліджень у галузі теорії і методики навчання все ще залишається актуальною проблема проведення «концептуальних мостів» між методологією, теорією і практичним спрямуванням методичних знахідок» [4, 20].

Отже, інноваційна діяльність учителя музичного мистецтва виявляється у завчасному проектуванні навчально-освітнього процесу, у цілепокладанні, визначенні мети, завдань, змісту та конкретних технологій мистецького інноваційного навчання. Мистецька інноваційна діяльність є відбитком не лише особливостей оновлення традиційної системи освіти шляхом раціоналізації, або впровадження новаторського досвіду, або модернізації, а й презентує індивідуальний стиль вчителя – як фахівця найвищого ступеня педагогічної творчості.

Література

1. Абульханова-Славская К.А. Деятельность и психология личности / К.А. Абульханова-Славская. – М.: Наука, 1980. – 335с.

2. Вершловский С. Г. Проблемы непрерывной психолого-педагогической подготовки учителя / С.Г. Вершловский // Вопросы психологии. –1988. – №4. – С. 43-51.
3. Кларин А.М. Педагогическая технология в учебном процессе. Анализ зарубежного опыта / А.М. Кларин. – М.: Знание, 1989. – 80с.
4. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Галина Микитівна Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
5. Юсунбекова Н. Общие основы педагогической инноватики опыт разработки теории инновационных процессов в образовании / Юсунбекова Н. – М.: Просвещение, 1993. – 191 с.

Ліхницька Лариса Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського

Likhitska L.M.

Training of future music arts teachers for professional activity with studies ways of visual modeling

The article reveals specific features of the preparation of future teachers of musical art for productive work with pupils in secondary schools. Illustrating the peculiarities of the preparation of students of the faculties of the arts of the pedagogical universities for working with the students with innovative means, in particular, the means of visual modeling. The content of visual modeling and its influence on the training of future teachers of musical art for productive activity with pupils is considered. The main directions of implementation of visual modeling are: orientation to individual forms of artistic education; activization of creative independence of students of faculties of art of pedagogical universities; functioning of an advisory approach to musical and informational activity. Relying on the research of domestic and foreign scientists, we considered innovations as opposed to pedagogical innovations as the final result of the complex process of creation, dissemination and use on a scientific basis of a new pedagogical tool for more effective satisfaction of the already known social needs in a separate collective for the purpose of modernization or rationalization of education and upbringing. Such innovations will have a radical (highest level of negligence) or modified (partial changes and combinations) character. Pedagogical innovation activity is a complex, integrated process that includes both pedagogical innovations in their life cycle of invention, communication and evaluation, and their result - innovation and creative approach.

The importance of the advisory approach to the training of future teachers of musical art for productive activity with students is emphasized, that in the process of designing and implementing innovative pedagogical activities it is necessary to focus on the person as a goal, a subject and the result of the effectiveness of this work. The innovative activity of the teacher of musical art is manifested in the timely design of the educational process, in goal setting, the definition of goals, objectives, content and specific technologies of artistic innovation training.

Keywords: advisory approach; means of visual modeling; preparation of future teachers of musical art; productive activity with students.

References

1. Abulkhanova-Slavskaya, K.A. (1980). *Devyatelnost i psikhologiya lichnosti [Activities and personality psychology]*. Moscow : Nauka. 335 p. [in Russ.].
2. Vershlovskiy, S. G. (1988), Problemy nepreryvnoy psikhologo-pedagogicheskoy podgotovki uchitelya [Problems of continuous psychological and pedagogical preparation of the teacher]. *Voprosy psikhologii, (1988), No 4*, pp. 43-51. [in Russ.].
3. Klarin, A.M. (1989), *Pedagogicheskaya tekhnologiya v uchebnom protsesse. Analiz zarubezhnogo opyta [Pedagogical technology in the educational process. Analysis of foreign experience]*. Moscow: [in Russ.].
4. Padalka, H. M. (2008). *Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin) [Pedagogy of art (Theory and methodology of teaching artistic disciplines)]*. Kyiv: Osvita Ukrainy. 274 p. [in Ukr.].
5. Yusunbekova, N. (1993). *Obshchie osnovy pedagogicheskoy innovatiki opyt razrabotki teorii innovatsionnykh protsessov v obrazovanii [The general foundations of pedagogical innovation are the experience of developing the theory of innovative processes in education]*. Moscow: Prosveshchenie. 191 p. [in Russ.].

Likhitska Larysa Mykolaivna, Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor at Vinnytsia State Pedagogical University named after M. Kotsiubynskiy (Vinnytsia, Ukraine)